

Hümanizm Akımı

Hümanizm Akımı Nedir Ne Demektir

Hümanizm, Orta Çağ'ın sonunda Avrupa'yı etkileyen büyük krizlerin, Yüzyıl Savaşları, salgın hastalıklar ve kıtlıklar gibi felaketlerin ardından XV. ve XVI. yüzyıllarda Avrupa'da ortaya çıkan yeni bir entelektüel yaklaşım ve yaşam biçimini ifade eder. **Hümanizm**, XIV. yüzyılda İtalya'da doğdu ve XVI. yüzyılda Avrupa genelinde yaygınlaştı. Temel olarak Antik Yunan ve Latin kaynaklarından ilham alan bu düşünce sistemi, insanı ve ona ait değerleri, diğer her türlü değerlerin üzerinde tutar.

Hümanizm, insanın gelişimini ve yüceltme amacını ön planda tutar ve insan merkezli bir yaklaşım benimser. Bu düşünce sistemi, Antik Yunan filozoflarının eserlerine, Latince yazılmış Roma metinlerine ve insanın potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için eğitim ve bilimden yararlanmaya dayanır. Hümanistler, insanın bilinçli ve ahlaki bir şekilde kendini geliştirmesi gerektiğine inanır ve eğitim, sanat ve bilim aracılığıyla bu amaca ulaşmanın önemini vurgular.

Hümanizm, sadece entelektüel bir akım değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi ve kültürel bir harekettir. İnsanların kendi potansiyellerini keşfetmelerine, bilgiye erişimlerine ve bireysel özgürlüklerine vurgu yapar. Bu düşünce sistemi, Rönesans döneminin kültürel canlanmasının temelini atmış ve pek çok alanda (sanat, **edebiyat**, bilim) büyük ilerlemelere yol açmıştır.

Reformun katkı verdiği bu yeni düşünce biçimi, Batı kültürünün entelektüel ve dini yönünü canlandırırken, insana, bilime ve dine yönelik taze bir perspektif sunar. Bu perspektif, Katolik Kilisesi'nin egemenliğinden sıyrılarak Antik Dönem'e ait metinler ve kitaplara duyulan merakla aydınlanır. İnsan, Antik Dönemde olduğu gibi, düşünce ve eylemlerin merkezine yerleştirilir. Bu anlayışın gelişimi, Protestan Reformu ve Rönesans gibi iki önemli sonuca yol açarak Avrupa'da Katolik birliğin parçalanmasına neden olur.

Bu yeni düşünce biçimi, insana ve insanın potansiyeline odaklanarak, bireysel özgürlükleri vurgular. Dinî otoritenin zayıflaması ve Antik Dönem'den esinlenen bu yaklaşım, sanat, edebiyat, bilim ve felsefede büyük bir canlanmaya yol açar. İnsanlar, kendi düşünce ve inançlarına daha fazla özgürlük tanır ve bu özgürlüğü kullanarak yeni fikirler ve edebi akımların doğmasına katkıda bulunurlar.

Protestan Reformu, Katolik Kilisesi'nin dogmatik yapısına karşı bir isyanın bir sonucu olarak ortaya çıkar. Reformcular, kilisenin öğretilerine ve uygulamalarına karşı çıkarlar, dini otoritenin merkezîyetçiliğini sorgularlar ve kişisel inancın önemini vurgularlar. Bu, dinin yeniden tanımlanmasına ve dini metinlerin yeniden yorumlanmasına yol açar.

Rönesans ise hümanist düşüncenin sanata ve kültüre büyük bir etkisi olmuş bir dönemdir. Antik Yunan ve Roma'nın kültürel mirası Rönesans'ın merkezindedir. Rönesans, bilim, sanat ve edebiyatta büyük ilerlemeleri beraberinde getirir ve insan merkezli düşünce biçimini destekler. Böylece, Batı dünyasında yeni bir çağın başlangıcı olur.

Bu akımın sınırlarını çizmek için belirli bir zaman dilimini kullanmaktan ziyade, coğrafi sınırları dikkate almak daha isabetli olacaktır. Hümanizm, İtalya'da doğmuş olmasına rağmen, Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa, İspanya gibi birçok Avrupa ülkesine yayılmış ve sonrasında tüm kıtayı kaplamıştır. Bu nedenle, hümanizm akımı öncelikle bir etkinlik, bir uğraş, ve en önemlisi Avrupa'ya özgü bir akımdır.

Orta Çağ'ın monoton eğitimine ve Orta Çağ'dan kalma formaliteye karşı durmak isteyen sanatçılar ve edebiyatçılar, Latince "humanitas" kelimesinin "kültür" anlamına gelen bir tanımı ile hareket ederler. Bu dersleri sunanlara "hümanistler" (insan yetiştirenler) adı verilir. Humanitas aynı zamanda "eleştirel düşünce temelli eğitim" anlamına da gelir. Her iki anlamı da taşısa da, "hümanizm" terimi, özünde bir "yaşam felsefesi" olarak kabul edilmektedir.

Hümanizm, insana odaklanan bir yaklaşım benimser ve bu yaklaşım, bireysel yeteneklerin ve potansiyelin vurgulanmasını içerir. Hümanistler, Antik Yunan ve Roma kültüründen ilham alarak, insanların bilgiye erişimlerini artırmak, eleştirel düşünceyi teşvik etmek ve kültürel gelişmeyi teşvik etmek için çalışırlar. Bu akım, Avrupa'da Rönesans'ın başlangıcını işaret eder ve insan merkezli bir düşünce biçiminin yükselişine zemin hazırlar.

Hümanizmin Kökenleri ve Rönesans Dönemi İçindeki Rolü

Hümanizmin doğduğu yer olarak zengin kültürlerin bulunduğu İtalya özellikle uygun bir zemindi. İtalya'nın toprakları Antik Yunan ve Latin kültürünün izlerini taşıyordu ve bu, hümanist düşünceyi canlandırmak için önemli bir temel oluşturdu. İtalya'nın bilginleri ve bilim insanları, kaybolmuş veya unutulmuş eserleri yeniden keşfetmeye başladılar. Örneğin, Eflatun'un eserleri gibi eski metinler yeniden gün ışığına çıktı.

1453'ten sonra İtalya'ya sığınan Bizanslı bilginler ve sanatçılar, Yunan kültürünün bu ülkedeki yeniden canlanmasına önemli katkılarda bulundular. Lorenzo della Valle gibi filologlar temel sorunları ele alırken antik eserlerin ustaca çevirilerini yapmaya başladılar. Floransa'daki Medici Ailesi gibi hamiler, sanatçılara maddi destek sağladılar ve hümanist bilginleri himayelerine aldılar. Ayrıca Papa, Vatikan Kütüphanesi gibi önemli koleksiyonları oluşturarak el yazmaları ve basılmış eserleri koruma altına aldı.

Kuzey Avrupa'da, sanat alanında da önemli gelişmeler yaşandı. Sanatçılar, eserlerinde Orta Çağ'ın sonundaki karakteristik ölüm korkusunu, savaşlar, salgın hastalıklar, kıtlıklar ve iklim değişiklikleri gibi felaketlerin getirdiği yıkımı dile getirdiler. Bu dönemde krallar, prensler, burjuvalar ve aristokrat kişiler, kiliseler ve yaşam alanlarını süsleyecek eserlerin inşa edilmesine katkıda bulundular. Belçika ve Hollandalı ressam, Jan Van Eyck, Pieter Brueghel, Bosch gibi isimler, yağlıboya tablolarla büyük üne kavuştular ve eserleri tüm Avrupa'da tanındı. Aynı dönemde Alman Dürer, gravür konusunda usta bir sanatçı haline geldi. Bu gelişmeler, Rönesans'ın tüm sanatsal ve düşünsel unsurlarının zengin ve çeşitli bir biçimde ortaya çıktığı bir dönemi işaret eder.

Hümanizmin Yayılmasındaki Etkiler

Hümanizmin hızla yayılmasının ardında etkili olan üç önemli faktör vardır:

- 1. Büyük Keşifler:** Büyük deniz yolculukları ve coğrafi keşifler, insanların sınırlarını zorlamaya başladığı yeni topraklara yol açtı. Yeni düşünce ve keşifler, Gerardus Mercator'un kozmografyası gibi yeni bilim dallarının doğmasına katkı sağladı. Bilinmeyen bölgelerin keşfedilmesi ve yeni kültürlerle temas, insanların dünya görüşlerini zenginleştirdi.
- 2. Hümanist Hükümdarlar ve Himayeciler:** Fransa'da I. François, Floransa'da Medici Ailesi üyeleri Cosimo ve Lorenzo, Macaristan'da Mathias Corvinus, İspanya'da kardinal Cisneros gibi aydın hükümdarlar, yazar ve sanatçıları himayelerine aldılar. Aynı zamanda, kültür tutkunu olan bu prensler ülke yönetimlerinin başında bulundular. Bu, yeni düşünceyi ve sanatın gelişimini teşvik etti. Sanatta üretim bu dönemde hızla arttı.
- 3. Kitap Basımının Gelişimi:** Matbaanın gelişimi, kültürel değişimin merkezi haline gelen Avrupa

şehirlerini ve Hollanda gibi matbaacılığın ilk büyüme bölgelerini etkiledi. Erasmus gibi hümanistlerin ve Eski Yunan ve Roma metinlerinin çevirilerinin artışı kolaylaştırdı. Kitap basımı arttıkça, bilgi daha geniş kitlelere ulaşmaya başladı ve okuma alışkanlığı yaygınlaştı.

Sonuç olarak, XVI. yüzyılda hümanizm büyük bir gelişme gösterdi ve Avrupa'da yeni düşüncenin ve Rönesans'ın sembolik bir akımı haline geldi. Bu dönemde, ressamlar arasında Leonardo da Vinci, Albrecht Dürer, Quentin Metsys ve Holbein Ailesi üyeleri Hans, Sigmund ve D'Ambrosius; düşünürler arasında Francis Bacon, Juan Luis Vives ve Thomas More; ahlakçılar arasında Michel de Montaigne, François Rabelais ve Erasmus; filologlar arasında Guillaume Budé; etkili matbaacılar arasında Etienne Dolet; hekimler, astronomlar, heykeltıraşlar ve mimarlar gibi birçok hümanist bulunmaktadır. Bu düşünürler ve sanatçılar, hümanizmin etkilerini farklı alanlarda yaratıcı bir şekilde yansıttılar.

Matbaanın Hümanizmin Yayılmasındaki Rolü

Hümanizmin yaygınlaşmasında belki de en etkili araçlardan biri, 1450 yılında Johannes Gutenberg tarafından icat edilen matbaa olmuştur. Bu mucizevi cihaz, metinlerin daha hızlı ve erişilebilir bir şekilde yayılmasını sağladı. Metal harf karakterlerinin kullanıldığı hareketli matrisler, kelime ve cümle oluşturmak için yan yana yerleştirildi ve bu oluşturulan sayfa yapısı mürekkebe daldırıldıktan sonra kâğıt üzerine basılarak basılı sayfalar elde edildi. Bu, metinlerin hızlı ve verimli bir şekilde kopyalanmasına imkan tanıdı ve böylece yazılı kültürün yayılmasını hızlandırdı. Gutenberg'in matbaasıyla, bir kitap artık yüzlerce örneğini üretebilecek bir hale geldi. Bu devrim Avrupa genelinde hızla yayıldı ve hümanist düşüncüyü İspanya ve İngiltere gibi farklı ülkelere taşıdı.

Matbaa kültürel bir devrimi tetikledi ve bu devrim, bilgiye erişimde devrim niteliğindedir. Bu süreçte yazarlar, metinlerinin daha geniş kitlelere ulaşabildiğini gördüler ve hümanist düşünce İspanya'dan İngiltere'ye kadar birçok yerde kök saldı. Kitapların maliyeti düştükçe, kitap okuma alışkanlığı yaygınlaştı. Üniversitelerde verilen eğitim değişmeye başladı ve sadece Kilise'nin önerdiği eğitim biçimine dayanmaktan uzaklaştı. Bu, daha seküler bir yapı kazandı ve üniversitelerin önemi arttı. Dolayısıyla matbaanın icadı, hümanist fikirlerin yayılmasında ve eğitimde önemli bir dönüm noktası oldu.

Hümanizm Temsilcileri, Sanatçıları ve En Önemli Eserleri

Hümanist Yazarlar, Sanatçılar ve En Önemli Eserleri

Fransa'da:

Rabelais (1483-1553), *Gargantua*, 1534
Marguerite de Navarre (1492-1549), *Heptaméron*, 1559

Montaigne (1533-1592), *Denemeler*, 1580-1588

Du Bellay (1522-1560), *Pişmanlıklar*, 1558

Ronsard (1524-1585), *Aşklar*, 1552-1555

İtalya'da:

Dante (1265-1321), *İlahi Komedya*, 1321

Petrarca (1304-1374), *Il Canzoniere*, 1374

Ficino (1433-1499), *Eflatun Hakkında Yorumlar*

Machiavelli (1469-1527), *Prens*, 1513

Ariosto (1474-1533), *Çılgın Orlando*, 1521

Castiglione (1478-1529), *Dalkavuk*, 1528

Tasso (1544-1595), *Kurtarılmış Kudüs*, 1580

İspanya'da:

Cervantes (1547-1616), *Don Kişot*, 1505-1615

Hollanda'da:

Erasmus (1469-1536), *Deliliğe Övgü*, 1511

İngiltere'de:

Thomas More (1478-1535), *Ütopya*, 1516

Resim ve heykel sanatının ünlüleri:

Fransa: Fontainebleau Okulu, François Clouet, Claude Clouet

İtalya: Botticelli (1445-1510), Vinci (1452-1519), Raphaël (1483-1520), Correggio (1489-1534), Titien (1490-1576), Tintoret (1518-1594), Arcimboldo (1527-1593), Veronese (1528-1588), Caravaggio (1571-1610)

İspanya: El Gréco (1541-1614)

Hollanda: Bruegel (1525-1569)

Almanya: Dürer (1471-1528)

Hümanizmin Üç Alandaki Mücadelesi

Hümanizmin yükselişi, Avrupa'da genişleyen bir hareket olarak karşımıza çıkar ve bu hareket, üç temel alanda büyük bir mücadele yürütür. Bu alanlardaki geleneksel yapılara karşı çıkar ve yerine yenilerini kurma amacı taşır.

1. Eğitim:

Hümanistler, ideal bir insan modeli oluşturma hedefi doğrultusunda çocukların eğitimine büyük önem verirler. Eğitim meselesi onlar için özel bir endişe ve hassasiyet kaynağıdır. Bu düşüncüyü paylaşan hümanistler, örnek insanın nasıl yetiştirilmesi gerektiğini tartışırken, yazarlar ve eğitimciler olarak Vives, Erasmus ve Murmellius gibi aydınlar, bu konuda yazdıkları eserlerle görüşlerini açıklarlar. Aynı zamanda, Rabelais, Montaigne gibi yazarlar ve Bruegel gibi ressamlar, Orta Çağ eğitim sistemini eleştirirler.

Şekilcilikten, kısırlık ve dogmatizmden öteye gidemeyen Orta Çağ okullarının kurumsallaşmış eğitim sistemine karşı hümanistler, çocuğun kişiliğine saygı duyan, öğrenme ve oyun arasındaki dengeyi sağlayabilen bir eğitim sistemi kurmaya çalışırlar. Bu sistem, Antik Yunan ve Roma yazarları, sanatçıları ve düşünürleriyle çocuklara tanıtılır, öğretmenler öğrencileriyle etkileşim içinde olabileceği serbest bir eğitim modelini benimserler.

Hümanist düşüncenin etkisiyle Avrupa'da geleneksel Orta Çağ üniversiteleri yerini daha yenilikçi ve hümanist eğitim kurumlarına bıraktı. Bu değişim, özellikle şu kurumların oluşturulmasına yol açtı:

- Fransa Koleji:** Özellikle Fransa'da, Kraliyet Okulları Koleji, hümanist değerlere dayanan yeni bir eğitim kurumu olarak doğdu ve daha sonra ismi Fransa Koleji olarak değiştirildi. Bu kurum, öğrencilere klasik dil ve edebiyatın yanı sıra insanizmin temel ilkelerini öğretme misyonunu taşıdı.
- İngiltere'de Saint Paul ve Corpus Christi Kolejleri:** İngiltere, Saint Paul Koleji ve Oxford

Üniversitesi'nde bulunan Corpus Christi Koleji gibi yeni eğitim kurumlarının kurulmasına öncülük etti. Bu kurumlar, hümanist eğitimi teşvik etmek ve öğrencilere klasik dillere dayalı bir eğitim sunmak için çalıştılar.

3. **Louvain Koleji (Belçika):** Hollanda'da, hümanist hareketin etkisiyle Louvain Koleji önemli bir rol oynadı. Bu kolej, Latin, İbranice ve Yunanca gibi dillerin yanı sıra hümanist düşüncenin öğretildiği bir eğitim kurumu olarak faaliyet gösterdi.
4. **Alcalá de Henares Koleji (İspanya):** İspanya'da, Alcalá de Henares Koleji, hümanizmin İspanyol eğitim sistemine girişini temsil etti. Bu kurum, hümanist değerlere dayalı bir eğitim vererek öğrencilerin düşünce özgürlüğünü teşvik etti.

Bu yeni eğitim kurumları, hümanizmin temel ilkelerini benimseyerek öğrencilere daha serbest ve ilham verici bir eğitim sunmayı hedeflediler. Klasik dil ve edebiyatın yanı sıra, öğrencilere insanizmin değerleri ve felsefesi de aktarıldı. Bu, Rönesans döneminin önemli bir sonucu olarak kabul edilir ve Avrupa'da eğitim sisteminin dönüşümünü simgeler.

2. Din:

Antik Yunan ve Latin edebiyatının tozlu raflardan yeniden çıkarılması, hümanistlerin ahlaki değerleri canlandırma çabalarının bir sonucuydu. Bu yeniden keşif, akıl ve özgürlük ilkelerine dayanan bir anlayışın doğmasına zemin hazırladı, ancak sıklıkla Kilise ile onun geleneksel doktrinleri arasında gerilimlere yol açtı. Hümanist bilim adamları, özgür düşüncüyü benimsemek ve ibadetlerin serbestçe yapılmasını teşvik etmek istediler, ancak bu çabalar Kilise ile çatışmaya neden oldu.

Hümanistler, insanın aklını ve özgürlüğünü ön plana çıkardılar, Kilisenin katı kurallarına meydan okudular ve ibadetlerin daha kişisel bir deneyim olmasını savundular. Bu nedenle sıklıkla "bozguncu" veya "dinsiz" olarak etiketlendiler. Bu anlayışın öne sürülmesi ve savunulması, bazı kişilerin Kilise tarafından hedef alınmasına yol açtı.

Bu kurbanlardan biri Fransız matbaacı Etienne Dolet'di. Dolet, Kilise'nin geleneksel inanç ve ibadetlerini sorgulayan çalışmalar yaptı ve bu nedenle sapkın ve dinsiz olarak suçlandı. 1546 yılında Sorbonne İlahiyat Fakültesi tarafından suçlu bulunarak Paris'te yakılarak öldürüldü. Dolet'in trajik öyküsü, hümanist düşüncenin Kilise ile çatışmasının somut bir örneğini sunar ve bu düşüncenin yayılması için verilen zorlu mücadeleyi vurgular.

3. Siyaset:

Halkın sevgisiyle nitelenmiş evrensel düşünce ve barışseverlik gibi güçler, aynı anda siyasi kararlar üzerinde de etkili olurlar, böylece hümanist düşünce hem kültürel hem de siyasi bir etki yaratır. Sınırları olmayan bir "edebiyat ve bilim dünyası"nın bir parçası olarak kabul edilen önde gelen hümanistler, siyasi çıkarlar yerine ahlaki gerekliliklere odaklanma çabası içindedirler. Bu yöndeki çabalara, Erasmus'un Charles Quint için yazdığı İncil Hakkında Dört Geniş İzahat adlı eserinde, Guillaume Budé'nin I. François ve Thomas More'un VIII. Henry için yürüttüğü çalışmaların temel oluşturduğu görülür.

Erasmus, Avrupa'da savaşın önüne geçmek amacıyla, Kutsal Roma Germen İmparatoru Charles Quint, Fransa Kralı I. François, İngiltere Kralı VIII. Henry ve Habsburg Hanedanlığından Kral Ferdinand gibi önemli liderlere seslenir ve sınırları olmayan hümanist düşüncenin sembolik bir manifestosunu sunar. Bu çaba, hümanist düşüncenin evrensel değerlerini ve barışseverliği vurgulayarak siyasi kararlar üzerinde olumlu bir etki yaratma amacını taşır.